

CARL VON LINNÉN TALOUS

Ilman vaimoa ja hyvin toimivaa taloutta Carolus Linnaeuksella (aateloituna von Linné) olisi voinut olla vaikeuksia saavuttaa asemaansa huomattavana tiedemiehenä. Linnaeus (1707–78) oli kasvitieteen professori Uppsalan yliopistossa ja Ruotsin kuninkaallisen tiedeakatemian perustajajäsen. Uran luominen 1700-luvulla edellytti sosiaalisten koodien, kuten pukeutumisen ja vieraiden kestitsemisen, hallintaa. Kun von Linné kuvasi menestystään, hän mainitsi perheensä ja palvelijansa. **Annika Windahl Pontén** on kuvannut von Linnén taloutta Uppsalan yliopistossa hyväksytyssä väitöskirjassaan *Kiär hustru, wackra barn, bodde i ett palais: identitet och materialitet i hushållet von Linné* (2020). Tutkimuksessaan hän on tutustunut tämän kirjeenvaihtoon, matkapäiväkirjoihin, tositteisiin sekä perheen omaisuuden inventaarioihin ja tavaraluetteloihin.

Pontén tavoitteena oli asettaa hyvin tutkittu tiedemies aikakauttaan vasten. 1700-luvun aikana tie-de ja sen harjoittajat saivat kasvavan merkityksen yhteiskunnassa. Säätö-yhteiskunnassa professoreilla oli suhteellisen korkea asema, mikä täytyi osoittaa. Linnaeus oli erittäin aktiivinen julkisen kuvansa luomisessa, mihin liittyi myös talous ja sen esineet. Hänen uransa toteutui kotiympäristössä, johon kuuluivat vaimo, lapset, piit ja palvelijat. Koti oli yliopiston laajennus, jossa kävi jatkuvasti merkittäviä vieraita. Carl ja hänen vaimonsa Sara Elisabeth (o.s. Moraea) muuttivat vuonna 1743 professoriasuntoon Uppsalassa. Kaupungin ulkopuolelta Hammarbystä hankittiin myös talo. Talouden kaikki käytännön puolet juhlista vierailijoiden kestitsemiseen olivat Sara Elisabethin vastuulla.

VIHeliäs TIEDE

Mari Heikkilän ja **Tuukka Tammen** toimittama *Viheliäs tie-de – ja muita vaikeita uutisia* -kirja (Vastapaino 2020) avaa tiede-uutisten taustoja. Teoksessa parikymmentä tutkijaa ja tiedetoimittajaa kertovat kokemuksistaan vaikeiden tiedeaiheiden parissa.

Kirja antaa lukuisten konkreettisten esimerk-

kien kautta eväitä siihen, miten viheliäisiä tiede-aiheita kannattaisi kohdata. Esimerkkiaiheina käsitellään muun muassa rokotteita, susia, metsien hakkuita ja vaihtoehtohoitoja. Jotkut tarinoista osoittavat, miten toisinaan tilanne voi hyvistä aiheista huolimatta kääntyä pääläelleen. Joskus tutkittua tietoa esiin tuova tutkija tai toimittaja voi joutua aikamoiseen tulitukseen. Ja vaikka monissa tilanteissa tutkijan tai tiedetoimittajan olisi helppompaa pysyä hiljaa ja piilossa julkisuudelta, on tärkeää nousta vastustamaan valeuutisia.

Vastapainon uudessa neliosaisessa podcast-sarjassa keskustellaan *Viheliäs tie-de* -kirjaan liittyvistä tiedeaiheista. Jaksot julkaistaan kustantajan Soundcloud-tilillä. Vieraina on mm. viestinnäntutkija **Ulla Järvi**, nuorisotutkija **Mikko Salasuo** ja biologi **Marjatta Sihvonen**.

KIRJEITÄ JA MUISTOJA

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (SKS) keräsi kirjeitä sekä muistoja kirjeiden kirjoittamisesta ja vastaanottamisesta. Marraskuussa 2019 päättyneeseen Kirjeiden kertomaa -keruuseen muistojaan lähetti yhteensä 62 vastaajaa. Kirjeenvaihtokokonaisuuksia saatiin 43 kappaletta, yhteensä noin 10 hyllymetriä. SKS:lle luovutettiin yksityisiä kirjeenvaihtoja, eli lähinnä perheenjäsenten, sukulaisten, ystävien ja pariskuntien välisiä kirjeitä. Osa kirjeiden luovuttajista vastasi myös muistitietokeruuseen.

Etäisyys, huoli ja kaipuu ovat saaneet tarttumaan kynään ja kirjoittamaan läheiselle, yhteiset kiinnostuksen kohteet ja jännittävyys vähemmän tutuille. Ulkomaalaiset kirjeenvaihtotoverit avarsivat maailmankuvaa aikoina, jolloin matkailu oli harvinaisempaa.

Kirjeenvaihto on päätynyt vastavuoroisuuden puuttumiseen, elämäntilanteiden muuttumiseen ja muiden viestintävälineiden yleistymiseen. 1990-luvun lopulla moni vaihtoi kirjeiden kirjoittamisen sähköpostiin ja sittemmin sosiaaliseen mediaan ja tekstiviesteihin. Keruuaineisto osoitti, että sähköiset viestintävälineet eivät ole täysin syrjäyttäneet kirjeiden kirjoittamista tai postikorttien lähettämistä.

Ilari Hetemäki

TIEDON TÄHDEN -KAMPANJA

Tieteellisten seurain valtuuskunta toteuttaa yhteistyössä Suomen tiedekustantajien liiton, Kansanvalistusseuran ja Kansalliskirjaston kanssa ”Tiedon tähden – Vetandet leder” -kampanjaa, jonka tavoite on lisätä suomalaisten tieteellisten lehtien käyttöä ja näkyvyyttä.

Keväällä 2019 kampanja kiersi korkeakoulujen kampuksilla, ja vuoden 2020 aikana erityisenä tavoitteena on saada suomalaiset tiedelehdet palvelemaan paremmin yleisten kirjastojen asiakkaita. Kampanjaa rahoittaa Suomen tiedekustantajien liitto Kopiaisto-korvauksilla. Suomen kirjastoseura ja Finlands svenska biblioteksförening ovat mukana viemässä viestiä kirjastoihin. Nyt Journal.fi-palvelu tunnetaan parhaiten tiedeyhteisössä.

Tieteellisten seurain valtuuskunnan ylläpitämässä Journal.fi-palvelussa on vapaasti saatavilla yli 80 suomalaista tiedejulkaisua. Useimmat sisällöt perustuvat vertaisarvioituihin tutkimuksiin. Lisätietoja: Johanna Tjäder, viestintäkoordinaattori, tiedontahden@outlook.com.

DIGIHYVINVOINNIN EDISTÄMINEN

Väestöliitto, Demos Helsinki ja Mediakasvatusseura ovat luoneet tutkimuksen ja asiantuntijatyöpajojen pohjalta tiekartan suomalaiseen digihyvinvointiin. Sen suositukset on suunnattu päättäjille, organisaatioille ja toimielimille. Tiekartta on laadittu osana valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan rahoittamaa ”Digihyvinvointi perheissä – Suomi hyvin käytetyn ajan mallimaaksi” -hanketta.

Digitaalisen hyvinvoinnin tarkoitetaan sosiaalista, fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia digitaalisten laitteiden ja palveluiden sisältämässä arjessa. Digitaalisesti hyvinvoiva ihminen osaa ehkäistä median haittavaikutuksia sekä käyttää laitteita ja palveluita tavalla, joka tukee hänen osallisuuttaan ja läheisiä ihmissuhteitaan. Digitalisaation haasteet ja hyödyt jakautuvat eri lailla eri ikäisten ja taustaisten käyttäjien kesken, eli digihyvinvointi on myös tasa-arvokysymys. Sen vaaliminen on siis myös yhteisöjen ja yhteiskunnan asia.

TUORLAN OBSERVATORIO YKSITYISOMISTUKSEEN

Turun yliopiston tähtitieteen tutkimus siirtyi 1950-luvulla Tuorlaan, kun yliopisto sai Tuorlan kartanolta lahjoituksena maa-alueen, jonne sitten rakennettiin lähinnä Yrjö Väisälän ansiosta tähtitorneja, tunneli optiikan tutkimista varten ja toimistotiloja (ks. Muistikuvia, s. 74–75).

Tuorlassa toimii myös yksityinen yhtiö Opteon Oy, joka on valmistanut mm. NOT-teleskoopin 2,4 metrin peilin ja Herschel-satelliitin 3,5-metrin peilin. Samassa rakennuksessa hiomon kanssa on toiminut planetaario vuodesta 2008 lähtien.

Tähtitiede sulautettiin Turun yliopistossa fyysiikkaan, ja vuonna 2018 henkilökunta siirrettiin viihtyisässä maaseutuymäristössä sijaitsevasta Tuorlasta keskustan altaalle kampukselle. Tuorlaan jäi kuitenkin vanhaa laitteistoa ja kirjallisuutta, joita on järjestelty museoksi. Samassa yhteydessä observatorion vanhoissa tiloissa aloitti toimintansa Turun yliopiston Tiedekeskus Tuorla. Toiminta laajentui planetaariotoiminnasta laajempiin kouluille suunnattuihin ilmiöpohjaisiin oppimiskokonaisuuksiin. Toiminta oli erittäin suositua ja alueella vieraili vuodessa yli 10 000 kävijää.

Lopulta yliopisto halusi päästä eroon Tuorlasta lähinnä korkeiden kulujen vuoksi ja tiedekeskustoiminta päätettiin siirtää yliopiston muihin tiloihin. Maaliskuussa 2020 alueen kaikkine rakennuksineen osti sitä varten perustettu Tuorlan Tähtitornit Oy, jonka pääosakas on Opteon. Joitakin osakkeita ostivat myös yksittäiset henkilöt, Tuorlan tähtitieteellinen yhdistys TAS ja Tähtitieteellinen yhdistys Urso. Tiloja voivat saada käyttöönsä ainakin tähtiharrastusyhdistykset erilaisia tilaisuuksia varten. Muuta käyttöä mietitään vielä ja planetaariotoiminnan on tarkoitus jatkua uuden toimijan avustuksella.

Tapaus on surullinen esimerkki yliopistojen yhä nihkeämmästä suhtautumisesta tieteeseen, varsinkin perustutkimukseen, joka ei tuota välittömästi rahaksi muutettavia innovaatioita. Toivotavasti Tuorlassa on yhä mahdollista esitellä Suomen tähtitieteen loistavaa menneisyyttä. (Hannu Karttunen)